

Informatie over 1^e lus van de fietstocht 50 jaar IVN Best

De fietsroute ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van IVN Best, 50 km. in totaal, laat ons een prachtig stukje Brabant zien, in de directe omgeving van Best en een beetje hierbuiten.

Om tot een fietstocht voor iedereen te maken hebben we de route opgedeeld in twee lussen van ongeveer 25 km. De eerste lus loopt door de buurtschappen Aarle, Staten, Pandgat en door het oude boerenlandschap dat nog niet al te zeer is verpest door de ruilverkaveling. De weggetjes die we volgen, waren zo'n zestig jaar geleden nog bijna allemaal zandpadden. De landbouwmethode die in deze omgeving toegepast werd, was de potstalcultuur, waarbij de akkertjes achter de boerderijen bemest werden met de mest uit de potstal. De mest uit deze stallen was samengesteld uit de uitwerpselen van koeien en schapen, vermengd met plaggen van de heide. Hier en daar zijn de bolle akkers nog te onderscheiden in het landschap. Hoe verder we naar het noorden gaan hoe natter het gebied van oudsher was. De natte bossen waren alleen geschikt als vindplaats voor gerief- en stookhout.

Wanneer we vanuit Spoorдонк weer naar het zuiden afzakken, zien we het terrein steeds droger en zandiger worden. Bij de H. Eik vinden we de Beerze die hier een zandrug doorsnijdt. Links ligt de Beerse Heide en rechts de heide die bij Oostelbeers hoort. Tussen deze heidegebieden stroomt de Beerze omzoomd door vruchtbare natte gronden.

Via Oirschot, Bijsterveld en Straten gaan we weer richting Best. Bijsterveld en de twee kapelletjes die we daar passeren, vertellen ons van de tijd dat Best en Oirschot nog katholiek waren en de mensen voor van alles en nog wat hun toevlucht zochten bij de pastoor, de fraters en de heiligen die in de vele kapelletjes vereerd werden.

2 - Spoor

In 1866 werd de spoorlijn Eindhoven – Den Bosch aangelegd. Best kreeg daarmee, naast de al bestaande Steenweg naar Den Bosch, een tweede goede verbinding en werd hiermee steeds aantrekkelijker voor de vestiging van industrieën. Een met grind verharde weg van Oirschot naar Sint-Oedenrode verbond deze twee dorpen met de Steenweg en het spoor.

10 - Landgoed Heerenbeek

Heerenbeek is de naam van een landgoed dat zich bevindt in het noorden van de gemeente Oirschot. Het maakt deel uit van het gebied Mortelen en Scheeken en is in bezit van de Stichting Brabants Landschap.

Het landhuis dat witte gepleisterde muren en hangtorens heeft en daardoor op een kasteeltje lijkt, is een gemeentelijk monument. In 1998 heeft hier een brand gewoed die het interieur van het huis geheel verwoestte, waarna dit volledig werd hersteld. Tegenwoordig is het particulier bezit en als zodanig bewoond. Van hieruit loopt een oprijlaan naar de Van Coehoornweg toe. Achter het landhuis bevindt zich de originele Vlaamse schuur van de Hoeve (nr. 6), die in 1997 geheel is gerestaureerd. De Vlaamse schuur van de Hoeve is het oudste gebouw op het landgoed en is een Rijksmonument, eveneens bewoond door particulieren.

De privacy op dit landgoed wordt gewaarborgd door zowel de eigen oprijlaan als het omringende landschap. Moderne bouwtechnieken ontmoeten historie op Landgoed Heerenbeek te Oirschot. Het landhuis maakt deel uit van het gelijknamige landgoed *Heerenbeek* en geeft een typerend beeld van landhuizen met kasteelachtige toevoegingen uit de oorspronkelijke bouwperiode. Het landgoed is het gehele jaar vrij toegankelijk en heeft vele prachtige wandelroutes. De tuin en gebouwen zijn niet opengesteld voor het publiek. Bekijk **hier** één van de wandelroutes.

Komst van de Koning van Het Groene Woud: het edelhert

Edelherten horen oorspronkelijk thuis in de Brabantse natuur en zijn zelfs een onmisbare schakel door hun rol als grote planteneter. Brabants Landschap heeft daarom besloten edelherten terug te brengen in haar eigen gebieden in het hart van Het Groene Woud.

Om precies te zijn in de Scheeken tussen Best en Liempde. Samen met ARK Natuurontwikkeling werd in 2016 een start gemaakt met de terugkeer van het edelhert. De Scheeken vormt samen met naastgelegen natuurgebied Mortelen het grootste landschapsreservaat van Brabant. Deze gebieden worden door de in 2005 aangelegde natuurbrug over de A2 aan elkaar verbonden. Grote en kleine dieren maken gebruik van de brug die maar liefst 50 meter breed is, van ree, das en steenmarter tot hazelworm, kamsalamander en vlinders. Het Groene Woud is van nature een vruchtbare streek, die zeer aantrekkelijk is voor edelherten. Gestart werd met de terugkeer van 12 tot 15 edelherten in een omheind gebied van 300 hectare in maart 2017. Inmiddels zijn er in het voorjaar 2020 al 35 edelherten geteld. Ook een flinke extra lap grond in natuurgebied Mortelen en landgoed Heerenbeek wordt vanaf het najaar 2019 bestemd voor de 'koning van Het Groene Woud'.

28 - Kapel Heilige Eik

Deze idyllische en prachtig gelegen Onze Lieve Vrouwe kapel in de bossen langs de Beerze is een van de drukbezochteste in Brabant: ca. 25.000 bezoekers per jaar. De kapel, gelegen aan de Proosbroekweg heeft een lange historie.

Legende: In 1406 zag een herder uit Spoordonk een Mariabeeldje in de Beerze tegen de stroom op drijven. Hij haalde het beeldje uit het water en plaatste het eerbiedig in een holle eik. Een dorpeling, die dit geen gepaste plaats vond voor Onze Lieve Vrouwe, bracht het naar de St. Petruskerk in Oirschot. De volgende dag was het beeldje daar echter verdwenen en stond het opnieuw in de holte van de eik. Moeiteloos wisten de dorpelingen deze gebeurtenis te duiden als een strikte aanwijzing van de Allerhoogste zelf: hier moest een kapel gebouwd worden ter ere van Maria. Aldus geschiedde. In 1612 werd het wonder officieel door Rome erkend waardoor de kapel een drukbezochte bedevaartplaats werd. Dat duurde tot 1648 toen de Vrede van Munster een einde maakte aan de 80-jarige oorlog en het calvinistische landsbestuur daarop het Rooms-Katholicisme in de ban deed.

De kapel werd gesloopt en de heilige eik ging tegen de vlakte (volgens de overlevering bleven boeren koppig herbouwen met plaggen). De huidige kapel werd in 1854 gebouwd op de fundamenten van zijn voorganger. In 1907 zijn er enkele elementen van de ingestorte kerktoren van Oirschot aan toegevoegd, zoals de vier laatmiddeleeuwse zuilen in de voorgevel. Op het dak staat een luidklok. In de beginperiode werd jaarlijks een bedevaart georganiseerd waaraan ook een priester en een acoliet deelnamen die in een boerenkar erheen werden gereden. Deze namen het miraculeuze beeldje met zich mee naar de Heilige Eik. Er volgde dan een mis die door velen werd bijgewoond.

De Heilige Eik zou tot in de 17e eeuw met een bord zijn gemarkeerd. Er zouden wonderbaarlijke genezingen plaatsvinden. Daarom werd er op die plek een houten kapel gebouwd. Kanunnik Jan Daems van Nuenen schreef in 1606 dat hij aan den lijve de genezende kracht van O.L. Vrouw van de Heilige Eik had ervaren. Uit dankbaarheid liet hij een stenen kapel bouwen op de plaats van het houten optrekje. Op last van de Staten-Generaal werd de stenen kapel in 1649, toen de protestanten het hier te vertellen hadden, afgebroken, waarbij ook de eik werd omgehakt. Nog altijd echter kon men door het bidden van *'drij Pater nosters en drij Ave Maria's voor dit beeld een aflaat van veertig daegh bekomen'*. Er werd zelfs regelmatig een noodkapel gebouwd van stro en plaggen.

Inrichting: In de kapel bevindt zich een mooi barok altaar met Maria als stralend middelpunt. Het heeft ook een reliëf dat de heilige eik en de vinder van het beeldje voorstelt en een God-de-

Vader-figuur. Dit altaar stamt uit een voormalige schuurkerk, en is in 1746 vervaardigd. De kapel is ook een gedachteniskapel voor de gevallenen tijdens de Tweede Wereldoorlog. Daartoe zijn in 1983 enkele glas-in-loodramen aangebracht. Deze ramen herinneren aan de oorlog en bevrijding van Oirschot. Ook de brand van de kerk in Oirschot wordt hier gememoreerd.

De voorste ramen bevatten voorstellingen uit het leven van Maria. Op 4 mei wordt bij de kapel de jaarlijkse dodenherdenking gehouden. Ook is er een monumentje voor de twee Oirschotse slachtoffers van de ramp met de MH17. De kapel is eigendom van de St. Petrusparochie en wordt onderhouden door een groep vrijwilligers.

Geopend: Het voorste deel van de kapel is altijd open. Een kaarsje opsteken kan in het achterste gedeelte dat van zonsopgang tot zonsondergang open is.

30 - Wilhelminakanaal

De eerste plannen voor een kanaal dat Tilburg en Eindhoven met de Maas verbindt, dateren uit 1794. Pas in 1910 begon het graven. In 1919 was Tilburg vanuit het westen bereikbaar. De lengte is 68 km en loopt van rivier de Amer bij Geertruidenberg tot de Zuid-Willemsvaart bij Laarbeek. In 1923 was het kanaal klaar, er zijn 5 sluizen, het heeft een breedte van 25 tot 42 meter en een diepgang van 1,9 tot 3,0 meter.

35 - Het Klooster

Met de komst van de paters Montfortanen begin 20^e eeuw werd het kasteel een klooster. De paters breidden het gebouw en het park uit tot de huidige omvang. Momenteel ondergaat het Klooster, het centrale gebouw, een grondige verbouwing. Hier komen 28 zorgwoningen voor personen met een psychogeriatrische (PG) zorgvraag, waarvan 10 bestemd voor personen met een beginnende PG vraag. Valuas Zorggroep is hier de zorgleverancier.

Het Koetshuis: De oostvleugel bevindt zich rechts naast het Klooster en staat via een glazen doorgang met het Klooster in verbinding. Dit gebouw draagt de naam 'Het Koetshuis' en bestaat uit 16 appartementen. Gasten kunnen gebruikmaken van zorg op afroep of de zorghotelfunctie. Valuas Zorggroep is hier de zorgleverancier.

De Residentie: De Residentie ligt vanuit de Montfortlaan bekeken achter het Klooster en het Koetshuis. De Residentie bestaat uit 22 reguliere woningen met een extramurale zorgfunctie. Speciaal voor personen met een lichte- of beginnende zorgvraag of wiens partner woonachtig is in een zorgwoning op het landgoed. Door deze woon-/zorgformule kunnen echtparen met verschillende zorgindicaties samen blijven wonen.

42 - Beatrixkanaal

Het mechanisch graven is gestart op 15 juli 1930 en op 3 maart 1933 gestopt, het geld was op. Na bijdragen uit de Gelden Werkverschaffing was het in mei 1940 alsnog af. In 1944 bliezen de Duitsers alle vier bruggen over het kanaal op om de geallieerden te stoppen. In september 1946 was alles hersteld.

43 - Bata en Batadorp

In 1934 kocht de Tsjech Bata 660 hectare voor 1 dubbeltje per hectare grond van Best. In Nederland waren toen al tientallen Bata winkels. Vlak voor de Tweede Wereldoorlog werkten er 2500 mensen in Best, zelfs met de fiets uit Amsterdam kwam men in Best werken. Ook katholieke boerendochters, zeer tot ongenoegen van de pastoor, traden in dienst van de Bata. Rondom de fabrieken ontstond een geheel eigen dorp. In 1971 verloren veel werknemers hun baan doordat de lageloonlanden het werk overnamen. Batadorp is een beschermd dorpsgezicht. De fabrieksgebouwen worden multifunctioneel gebruikt. Dit met veel gevoel voor de geschiedenis van de gebouwen. En in 1978 verkocht Bata aan Best een deel van gebouwen en de grond voor 19 miljoen gulden. Momenteel worden er nog veiligheidsschoenen vervaardigd.

Informatie over 2^e lus van de fietstocht 50 jaar IVN Best

De tweede lus van onze fietstocht in het kader van het 50-jarig bestaan van IVN Best leidt ons door een heel ander gebied dan de 1^e lus. We fietsen nu bijna meer dan 10 meter hoger in het landschap, door het zand, en de vroegere heide. Tijdens onze hele tocht zullen we zien dat hier de mens veel meer heeft ingegrepen in de natuur dan in het noordoosten van Best. Industrie, recreatie en ruilverkaveling hebben hier een zwaar stempel op de omgeving gedrukt. De Bata, het industrieterrein de Dieze, de golfbaan, het Koekoekbos, Aquabest, het kanaal, de polderachtige ontginningen en de ruilverkaveling rond de Sonniuswijk en richting Sint-Oedenrode hebben zwaar ingegrepen in het oude landschap. Wanneer we richting Boskant weer wat naar het noorden rijden, verandert de omgeving weer en wordt meer bosrijk en groener.

56 - We fietsen nu onder Aquabest en de visvijver door richting bedrijventerrein Ekkersweijer. Dit recreatiegebied is het gerealiseerde deel van een plan van de agglomeratie Eindhoven uit de 70er jaren om van de bossen rond het Joe Manntheater en de bossen ten zuiden van het kanaal, een groot pretpark te maken. Men wilde zoiets als de Efteling, compleet met indianendorp, visvijver, zwemplas enz. Door een actie van de Mug, een Bestse actiegroep, en de hulp van een groot aantal medestanders is dit gelukkig voorkomen.

61 - Het houten gebouw, rechts van het fietspad, is het clubhuis van Dutmella, de Sonse scouting.

64 - Op dit punt hebben we een goed uitzicht op het open veld waar in september 1944 een groot aantal Amerikaanse parachutisten gedropt zijn in het kader van Market Garden, met als doel de bevrijding van Zuid-Nederland en de inname van Arnhem.

67 - We fietsen nu door een gebied met veel boomkwekerijen. Van den Berk is een van de grootste en wereldbekend. Zij transporteren hun bomen over de hele wereld.

69 - We zitten nu intussen weer aardig tussen het groen. We zien nu veel populieren, van oudsher bestemd voor de klompenindustrie.

73 - Na het oversteken van de Vleutstraat rijden we langs de afrastering, bestemd om de edelherten die hier zijn uitgezet, binnen het gebied te houden. De edelherten zijn hier om voor een grotere biodiversiteit te zorgen. Door hun manier van grazen maken zij open plekken in het bos. Hierdoor krijgen meer soorten van de flora en fauna een kans om te gedijen.